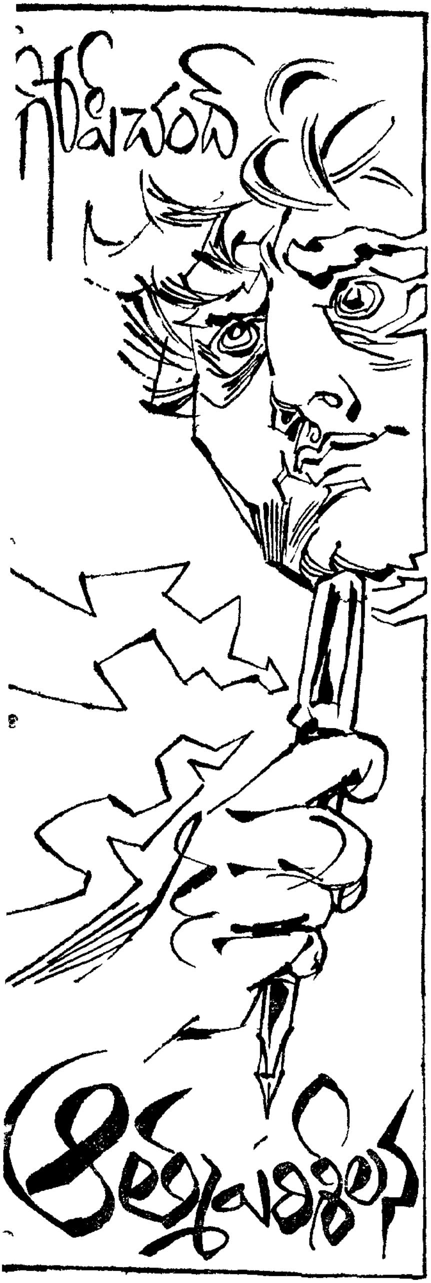

విమర్శకుడుగా నాకిన్నాళ్ళూ మంచి పేరు వుందనే నేను అనుకుంటూ వచ్చాను. పెద్ద పెద్ద రచయితలందరూ నాకు విమర్శనార్థం వారి వారి పుస్తకాలు పంపుతూ వుంటారు. వొంటిగా కనిపించినప్పుడు చాలా వినయంగా మాట్లాడిస్తూ వుంటారు కొంతమంది యువకులు నన్ను మేధావంతునిగా పరిగణించటం కూడా కద్దు

ఇవన్నీ నాకు ఒకవిధంగా తృప్తినీ, ఆనందాన్నీ ఇస్తూవుండేవి ఇవన్నీ నా మీద నాకున్న గౌరవాన్ని వృద్ధిచేసినై. వీటి అన్నిటికంటే మనస్సుకి హాయిని కొల్పే విషయం మరొకటి వుంది. పెద్ద పెద్దవారిని విమర్శించి, వారిలోని దొసగులను చూపగలగటంవల్ల వారందరికంటే నేను గొప్పవాణ్ణి అనే భావం క్రమ క్రమేణా నన్నావహించి, నామీద నాకు సద్భావం కలగటానికి చాలా సహాయం చేసింది. అయితే ఒకమాట మాత్రం మీరు నమ్మాలి. పెద్ద పెద్ద రచయితల కంటే గొప్పవాణ్ణి అనిపించుకోటానికి మాత్రం నేను విమర్శకు దిగలేదు. ఎవరో కొంతమంది ఓర్వలేనివాళ్లు విమర్శకు పూనుకుంటారని అంటారు గాని, నేనది నమ్మను. అలా అనేవారు వొట్టి తుంటరులని నా ఉద్దేశం. సాహిత్యంలోని మంచి చెడులను చదువరులకు ఎత్తిచూపి, వారిని ఎడ్యుకేట్ చెయ్యటానికీ, సత్సాహిత్య సృష్టికి

దోహదం చెయ్యటానికీ నేను నా కలానికి పదును పెట్టాను సరే, చాటున నన్ను గురించి గిట్టనివాళ్ళు ఏమన్నా అనుకుంటూ వుంటే, సంఘంలో అటువంటివాళ్ళు ఎప్పుడూ వుంటూ వుంటారనే నా సమాధానం.

నా స్నేహితుడు దుర్గాచలం నన్ను కలుసుకునేవరకూ నేను ఇటువంటి ఆలోచనలతో వుండేవాణ్ని. వొట్టి ఆలోచనలే కాదు. ఏ క్రొత్త పుస్తకం ప్రచురింపబడినా దానినిగురించి నా అభిప్రాయం ప్రకటించకపోతే అదేదో తీరని లోటుగా వుంటూవుండేది నా మనస్సుకు. ఆంధ్రదేశంలోని అసంఖ్యాక ప్రజలకు ఏదో అపచారం చేసినట్లు అనిపించేది వారికి ఆశాభంగం కలిగించటం ఇష్టంలేక ప్రతి పుస్తకాన్ని గురించీ విమర్శవ్రాసి ప్రచురణార్థం పత్రికలకు పంపుతూ వుండేవాణ్ని. నా విమర్శలో వ్యక్తిగత దూషణ ఎక్కువపాలు ఉంటుందని నా చాటున కొందరు అనుకుంటూ వుంటారని నేను అప్పుడప్పుడూ వింటూ వచ్చాను గాని. ఆ విషయంకూడా నేను నమ్మను. ఎందుకంటే వారు అందరూ నా ఎదుట అతివినయంగా ప్రవర్తిస్తారు. నా విమర్శనా పటిమను వేనోళ్ళ ప్రశంసిస్తారు. వారు ముఖప్రీతి మాటలు చెప్పేవాళ్ళు కాదు కూడాను. నానోటికీ, చేతికీ భయపడి వారలా ప్రవర్తిస్తారు, ప్రశంసిస్తారు అని మీ రెవరైనా అనుకుంటే

నేను చెయ్యగలిగింది ఏమీలేదు మిమ్మల్ని చూచి జాలిపడటం తప్ప.

ఇటువంటి ఊహాసౌధాలలో నేను వసియిస్తూ వుండగా నా స్నేహితుడు దుర్గాచలం తటస్థపడ్డాడు. అతనూ నేనూ చిన్ననాటి స్నేహితులం. బి. ఏ. వరకూ కలిసి చదువుకున్నాం. అతనికి ఎప్పుడూ పాస్ మార్కులు మాత్రమే వస్తూ వుండేవి. ఎంత కష్టపడి చదివినా అంతే. నేను ఎంత చదువకపోయినా ఏ సబ్జక్టులోనూ నూటికి ఏభై మార్కులకు తక్కువ వచ్చేవికావు అందుకని నేనంటే అతనికి చాలా గౌరవంగా వుండేది. నేను చాలా గొప్పవాణ్ని అవుతానని అతను అనుకుంటూ వుండేవాడు. బి ఏ. ప్యాసయి అతను ఏదో చిన్న ఉద్యోగంలో చేరాడు. ఉదర పోషణార్థం ఉద్యోగం చెయ్యటం ఇష్టం లేక, నేను ఇంటిదగ్గరే వుంటూవచ్చాను అప్పటికీ, ఇప్పటికీ సాహిత్యసేవ చెయ్యటం తప్ప, నే నింకేపనీ ముట్టుకోలేదు నిస్వార్థబుద్ధికి ఇదొక నిదర్శనం.

దుర్గాచలాన్ని చూసేటప్పటికి నా ప్రాణం లేచి వచ్చింది దుర్గాచలం చాలా మారిపోయాడు చదువుకునే రోజుల్లో లాగ కాక చాలా సంతోషంగా ఉన్నట్లు కనుపించాడు. ఎప్పుడూ నవ్వుతూనే వున్నయి అతని పెదవులు ముఖం వింత వర్చస్సుతో వెలుగొందుతూవుంది నన్ను అమాంతంగా కౌగిలించుకొని, నా ముఖం పరిశీలనగా చూచి. "ఇదేమిటోయ్, ఇలా అయిపోయావ్!" అని తన ఆశ్చర్యాన్ని వెలిబుచ్చాడు.

"ఏం, బాగానే వున్నానే."

నా మాటలు అతను వినిపించుకున్నట్లు లేదు. "ఇలా వుంటావేమోనని నేను భయపడుతూనే వున్నాను సుమా! నేను భయపడినట్లే జరిగింది" అన్నాడు విచారంగా.

"ఎలా వున్నా వేమిటి!"

"నల్లబడిపోయావ్, బుగ్గలు లోనుకుపోయినై. కండ్లు గుంటలుపడి, కనుగుడ్ల మీద ఎర్రని జీరలు స్పష్టంగా కనుపిస్తున్నాయి. జుట్టుకూడా వూడిపోతూవుందే" అన్నాడు.

అతని వర్ణనకు నా మనస్సు చివుక్కుమన్నది. నేను చాలా మారిపోయినమాట నిజమే! కాని ఇంత భయంకరంగా ఉన్నానా? త్రాగుబోతును వర్ణించినట్లు వర్ణించాడు నామిత్రుడు వర్ణిస్తే వర్ణించాడు, కాని నేను ఇలా ఉంటానని ముందుగా ఎందుకు ఊహించాడో!

ఆ మాటే అడిగాను. నా కంఠధ్వని కర్కశంగా వినిపించింది.

"నువ్వు వ్రాస్తున్న విమర్శలను నేను చదువుతున్నాను. చదివి అలా అనుకున్నాను."

"అది ఏమిటి?" అని అడిగాను; నా విమర్శలు చదువుతున్నందుకు కాస్త సంతోషిస్తూ.

"నువ్వు చిన్ననాటి స్నేహితుడవూ.

నేను నీ శ్రేయస్సు కోరేవాడినీ అవటం వల్ల చెపుతున్నాను. నువ్వు వ్రాస్తున్న విమర్శలు ఆరోగ్యకరంగా లేవు. ఏదో తీరని కక్ష మనస్సులో పెట్టుకొని వ్రాస్తున్నావనిపించింది. రాగద్వేషాలతో వికలం అయిన మనస్సుయొక్క ఆర్త నాదాలకువలె వినిపించినవి నాకు. అటువంటి రచనలు చెయ్యటానికి నువ్వు చాలా మారిపోయి వుండాలనిపించింది. నేను ఎరిగిన నీ రూపాన్ని ఊహించుకోటానికి ప్రయత్నించాను. ఆ రూపానికి బదులు ఇప్పుడున్న నీ రూపం నా కళ్లెదుట ప్రత్యక్షం అయింది'' అన్నాడు.

అతనికి నేను ఏమీ అనలేకపోయాను. ఇటువంటి మాటలు నాదగ్గర అనటానికి ఇంకెవ్వరికీ సాహసం లేదు. ఎవరన్నా అని వుంటే నా నోటివెంట ఎటువంటి మాటలు వెలువడివుండేవో నాకు తెలుసు. కాని చిన్ననాటి స్నేహితుణ్ని ఏమనేటట్లు?

''సాహిత్యరంగాభివృద్ధికి విమర్శ అవసరమేగదా?' అన్నాను.

''అవసరమే! కాని విమర్శలో, రచనలపట్ల ఎంత సానుభూతి, రచయితలపట్ల ఎంత సద్భావం ఉండాలి! నీ విమర్శలో నా కటువంటి లక్షణాలేమీ కనబడటం లేదు. అవకాశంకోసం పొంచుకొనివుండి, విరుచుకుపడే శత్రువుకు మల్లే నీవు రచయితలమీద విరుచుకుపడతావు. ఎలుకతో పిల్లి చెలగాటం ఆడినట్లు ఆడి సంతోషిస్తావు. నీ ప్రతిభను చూపటం, రచయితను నవ్వులపాలు చెయ్యటంకంటే నీకు వేరే ఆదర్శం ఉన్నట్టు కనపడదు. అన్వేషించే దుర్బుద్ధి కలగాలేగాని సంఘంలో రంధ్రాలు ఎప్పుడూ కనిపిస్తూనేవుంటై. ఆ పని రంధ్రాన్వేషణచేసే వ్యక్తికే నష్టం అని తెలుసుకొని ఆ వృత్తికి దిగరాదు'' అన్నాడు దుర్గాచలం.

అతనిమాటలు నా చెవులకు వింతగా వినిపించినై.

''నాకేం నష్టం?'' అన్నాను. నేను.

''నీకు కాకపోతే ఎవరికి నష్టం?' అని మొదలుపెట్టాడు దుర్గాచలం.

''ఎప్పుడూ చెడుచూడటమే అలవాటుగా పెట్టుకున్న వ్యక్తి కొన్నాళ్ళకు తానే చెడై కూర్చుంటాడు. అసలు విమర్శ ప్రక్రియలో సృజనశక్తిని చంపే గుణం, చంపుకునే గుణం వుంది. సృజనశక్తి చచ్చిన మనిషి మనిషి కాదు. రాక్షసుడవటంకంటే ఇంక ఘోరం ఏముంటుంది? ఇంకా నాకేం నష్టం అంటున్నావా? కాలేజీలో జీవేశ్వతో తొణికిసలాడుతూ వున్న నీకూ, మనస్సును ముడుచుకొని విమర్శనెపంతో జీవితంలో నీవు పొందిన ఆశాభంగాన్ని దానివల్ల జనించిన అసూయాద్వేషాలనూ కప్పుకొని కాలం గడుపుతున్న ఈ నాటి నీకూ ఎంత భేదం ఉన్నదో ఆలోచించుకుంటే నీకే తెలుస్తుంది'' అన్నాడు.

ఆ మాటలకు నా శరీరం జలదరించింది. ఇక తరచి అడగలేకపోయాను. అతను నాతో కలసి రెండురోజులు వున్నాడు ఆ రెండురోజులు అతనుకూడా ఈ ప్రస్తావన తేలేదు వెళ్ళేటప్పుడు మాత్రం, "నీ మనస్సుకి ఇష్టం కలిగిస్తే క్షమించవోయ్. చాలామందికి నువ్వంటే భయం. అందుకని నీ ఎదుట వారు మనస్సువిప్పి మాట్లాడరు. పైగా "నువ్వు అపార్థం చేసుకున్నావరే;" అనే ఉద్దేశంతో నిజం చెప్పవలసిన అవసరం వాళ్ళకేముంది? ఆ అవసరం నాకు ఉన్నది; చెప్పాను. తరవాత నీ ఇష్టం" అన్నాడు.

నా స్నేహితుడు అన్నమాటలకు నిజంగా నేను చాలా కలవరపడ్డాను. అతను వెళ్ళిన తరువాత చాలా ఆలోచించాను నా జీవితమంతా వొక్కసారి కండ్లముందు ప్రదర్శిత మైంది. ఈ పది సంవత్సరాల్లో నాలో వచ్చిన మార్పు కండ్లకు కట్టినట్లు కనుపించింది.

నేను చిన్నప్పటినుంచీ అమిత ఉత్సాహపరుణ్ణీ, ఆవేశపరుణ్నినూ. నా మనస్సు చాలా సున్నితమైనదని మా అమ్మ అంటూ వుండేది. ఆమె, తన మాటల్లో—'ఇంత బీదమనస్సు వాడివి ఎట్లా బ్రతుకుతావురా?" అంటూవుండేది. ఊళ్ళో ఎవరికి ఎంత చిన్న కష్టంవచ్చినా నేను ఊరుకోలేక పోయేవాణ్ణట. మా వూరుచుట్టూ తోటలు వుండేవి. ఆ తోటల్లోకివెళ్ళి అక్కడి పువ్వులను చూస్తూ ఎన్ని గంటలైనా నన్ను నేను మరచి కూర్చుండి పోయేవాణ్ణట! అక్కడనుంచి మా అమ్మ పట్టుకుని బలవంతాన తీసుకు రావలసి వచ్చేదట. ఏ ఆటలో చూచినా నేనే! ఎక్కడచూచినా నేనే వొక్క క్షణం ఇంటిపట్టున వుండేవాణ్ణి కానట ఇంట్లోవున్న కాసేపూ ఏదో వొక చిలిపి పనిచేస్తూనే ఉండేవాణ్ణట!

ఈ ఉత్సాహం, ఆవేశం నేను బి ఏ. ప్యాసయ్యేవరకూ ఉంటూనే ఉండేవి. మామూలుగా ఆటలు మరిగిన విద్యార్థులకు చదువు వచ్చేది కాదు. చదువు మరిగిన విద్యార్థులకు ఆటలు వొచ్చేవి కావు. నేను అల్లా కాదు. అటు ఆటలూ, ఇటు చదువూ అన్నిటిలోనూ బాగానే ఉండేవాణ్ణి. ఎందులో ప్రవేశించినా అమితోత్సాహం చూపేవాణ్ణి. అందువల్ల ప్రతిపనీ ఆనందంగానే ఉండేది, విద్యార్థులందరూ నన్ను ప్రేమపూర్వకంగా, గౌరవప్రదంగా చూసేవారు. లెక్చరర్స్‌కి కూడా నేనంటే ఇష్టంగానే ఉండేవి. నేను కాలేజీ నాటకాల్లో వేషాలువేసేవాణ్ణి. నా వేషం చూడటానికి ఊళ్లో ఉన్న ప్రముఖులు కూడా వొస్తూవుండేవారు. నేను కాలేజీ మేగజీన్లోనే కాక ఇతర పత్రికల్లో వ్యాసాలూ వ్రాస్తూ వుండేవాణ్ని. వాటిని తోటి విద్యార్థులందరూ మెచ్చుకుంటూ ఉండేవారు, ఆ రోజుల్లో నేను పట్టిందల్లా బంగారం అవుతుందనీ, నేను

బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలిననీ ప్రతీతి.

నేను బి. ఏ. ప్యాసయిం తరువాత ఈ పరిస్థితులన్నీ మారిపోయిన్నై. అప్పటికే మా నాయనగారు మరణించారు. ఇంటి వ్యవహారాలు నా నెత్తినపడిన్నై. పైగా ఉద్యోగం చెయ్యాలనే అపేక్ష ఆనాడు నాకు ఉండేదికాదు.

మా గ్రామంలోనే ఉండి చేతనైనంత వరకు పదిమందికి సహాయంచేస్తూ సంఘానికి ఉపకరించే సద్గ్రంథాలు వ్రాస్తూ కాలక్షేపం చెయ్యాలని సంకల్పించు కున్నాను కొన్ని సంవత్సరాలు బాగానే జరిగిన్నై. ఊళ్లోవాళ్ళంతా నన్ను అమితంగా గౌరవించేవారు. నా సత్ప్రవర్తన వారిని బాగా ఆకర్షించింది. ఏ తగాదా వొచ్చినా నా దగ్గరకే పరిష్కారానికి వొచ్చేవారు. నేను చెప్పినట్లు నడుచుకునేవారు. నేను సంకల్పించినవన్ని గ్రంథాలు వ్రాయలేకపోయినా, యెప్పుడూ పత్రికలకు వ్రాస్తూవుండేవాడ్ని.

కాని సంవత్సరాలు గడిచేప్పటికి పరిస్థితులన్నీ తారుమారైనై. అంతా నా కండ్లముందు నాటకం జరిగినట్లు జరిగిపోయింది. వొక్కొక్కని చొప్పున నా దగ్గరకు మొత్తం అందరూ రావటం మానివేశారు. కారణం వేరే ఏమీలేదు. మొదట్లో వారికి తీరకా—తరువాత నా సలహాలు వారికి అవసరం లేకా! రోజులు గడచినకొద్దీ వారు నన్ను చాదస్తుని క్రింద జమకట్టారు. "అసమర్థులందరూ సత్ప్రవర్తకులే" అని తేల్చుకున్నారు.

అప్పుడు నేను విశ్రాంతగా ఆలోచించాను. కన్ను తెరిచాను. వూరంతా ఎంత మారిపోయిందీ గ్రహించాను. నేష

కబుర్లతో కాలక్షేపం చేస్తూ ఎంత వెనుక వడి పోయిందీ తెలుసుకున్నాను శరీరం ఉడికిపోయింది.

అనాడు ఒక్క ఈ విషయం. ఆ విషయమే అని కాదు. మొత్తం మానవుని దృష్టే మారిపోయింది. సాంఘిక విలువలే మారిపోయానై. ఇదివరకు సత్ప్రవర్తనకు విలువ ఉండేది. ధనార్జనా, ఒక వ్యసనంగా పరిగణింపబడేది. ఇప్పుడో? చెప్పనే చెప్పాను గదా! సత్ప్రవర్తన చాదస్తానికి చిహ్నం. కాసులను కూడబెట్టటమే జీవితానికి ముఖ్యం. అదివరకు ధనవంతులు సైతం సత్ప్రవర్తకులను గౌరవించేవారు. వారిని పోషించే బాధ్యత తమ మీద వేసుకునేవారు. అందువల్ల సత్ప్రవర్తకులుగా ఉండే అవకాశం, ఉండాలనే అపేక్ష వారికి ఉండేది. ఇప్పుడు డబ్బూ, గౌరవం విడివిడిగా ఉండటం మానివేసినై. డబ్బు ఎక్కడుంటే గౌరవంకూడా అక్కడే వుంటూవుంది. యిక ఊళ్లో వాళ్లు నా దగ్గరకు వచ్చి సలహాలు తీసుకోవలసిన అవసరం యేముంది? నేను డబ్బున్నవాణ్ని కాదు. డబ్బు సంపాదించే అవకాశాలు తెలిసినవాణ్ని కాదు. యిక వారు నన్ను తృణీకరించటంలో ఆశ్చర్యమేముంది?

వెంటనే నా దృష్టి లౌకిక భోగాల మీదకు తిరిగింది. నేను చదువుకున్నవాణ్ని. కొద్దో గొప్పో జ్ఞానార్జన చేసినవాణ్ని. కాని ఏం లాభం? నా కుటుంబాన్ని పోషించటమే కష్టంగాఉంది. ఇక మిగిలినవాళ్ళ సంగతి అంటారా?

చిన్నతనంలో ఇంటినుంచి పారిపోయి నాటకాల్లో జేరిన వాకతను, సినిమాల్లో జేరి లక్షలు గడిస్తున్నాడు. చిన్నప్పుడు చదువు సంధ్యలు మాని పోకిరిగాతిరిగిన వాకతను, వ్యాపారం పెట్టుకొని హాయిగా కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు. చిన్నప్పుడే, ఊళ్ళో కక్షలకు కారకుడై గ్రామస్థుల హృదయాలలో అగ్నిజ్వాలలు రేపిన వాకతను రాజకీయాలలో ప్రవేశించి, ఉపన్యాసాలు చెప్పటం నేర్చుకొని ఇప్పుడు ఉన్నతపదవులను అధిష్టించి దేశనాయకుడుగా పరిగణింపబడు తున్నాడు.

ఇప్పుడు వీరందరి జీవితాలూ భోగాలకు ఆటపట్టులై ధగ ధగ మెరిసిపోతున్నాయి. గౌరవమూ వారికే! ఎక్కడికి వెళ్ళినా మీటింగులు, టీపార్టీలు, పూలహారాలు! 'నాముఖం చూసేవారేలేరు. ఎందుకని? ఇక ఈ సత్ప్రవర్తనకు అర్థం ఏమిటి! భార్యతో ''బియ్యంలేవు'' అనిపించుకోటానికా? చిరుదిండికి పిల్లలు డబ్బు అడిగితే లేదని చీదరించుకోటానికా?

ఆలోచించినకొద్దీ భౌతికేచ్ఛలకు మించిన నిత్యసత్యమైన ఆదర్శం ఒకటి వుందనే విషయం కూడా నాకు నమ్మకం సన్నగిల్లింది. నేనూ సంపాదనకు నడుం కట్టాను. కాని యెక్కడ మొదలుపెట్టాలో

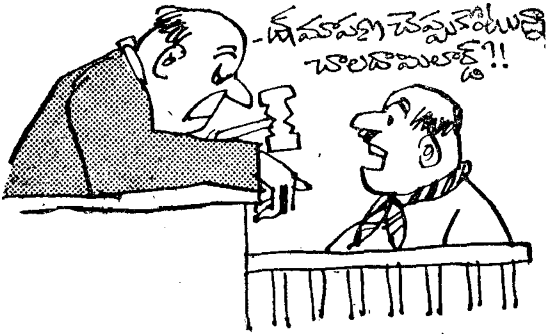

తెలియదు. భుజం మోపుదామన్నా ఎక్కడా వలుసంత చోటుకూడా దొరకలేదు.

మా యింటి ప్రక్కనే వొక లారీల యజమాని వుండేవాడు. నేను ఎరిగిన తరవాత కూడా అతను బీదవాడు కారు డ్రయివర్‌గావుండి భుక్తి గడుపుకుంటూ వుండేవాడు. మా నాన్నగారి దగ్గరకు వొచ్చి అప్పుడొక అయిదూ, అప్పుడొక పదీ తీసుకువెళ్తుండేవాడు నెమ్మదిగా చిన్న కారుకొని తర్వాత రెండులారీలూ, రెండు బస్సులూ కొని యిప్పుడు బాగా డబ్బు గడించాడు. అప్పుడతనికి సొంతానికి చిన్నకారు ఉండేది. అతనితో సంప్రతించాను. అతను తన కార్లలో భాగంజేర మన్నాడు. అదైనా నేనుగనుక యిస్తా నన్నాడు. నేను ఆనందభరితుడ నయ్యాను.

అతను మొదట మంచివాడే. కాని వ్యాపారంలోజేరి దానికి సంబంధించిన లక్షణాలను అలవరచుకున్నాడు. ఆ సంగతి నాకు తెలియదు. నేను భాగస్వామిగా జేరినప్పటినుంచీ వింతగా ప్రవర్తించటం మొదలుపెట్టాడు. చివరికి నష్టం చూపెట్టాడు. ఏం చెయ్యను? చావుతప్పి కన్నులొట్టపోయి బయటపడ్డాను. ఇంకేదన్నా వ్యాపారం చేద్దామంటే, నా భార్య పోరు ఎక్కువైంది "ఉన్న ఆస్తన్నా మిగల్చండి కలో గంజో త్రాగి బ్రతుకుదాం" అని ఆమె చెవిని ఇల్లు కట్టుకొని పోరింది. పదిమందితో చెప్పింది. "వ్యాపారం మీ బోటి పెద్దలకు లాయకీ అయిన పని కాదండీ" అన్నారు గ్రామస్థులు.

నేను మెదలకుండా కూర్చోటానికి అలవాటు పడ్డాను. బ్రతుకు భారం అనిపించింది. ఆ భారం తగ్గించుకోటానికి విరివిగా వ్రాయటం మొదలుపెట్టాను. అంతకుముందు నా రచనలను యెవ్వరూ పట్టించుకునేవారుకాదు. యిప్పుడు నా రచనలు చాలామందిని ఆకర్షించినై. నేను ప్రఖ్యాతిలోకివచ్చాను. నాకు తెలియకుండానే విమర్శకుడ నయ్యాను "విమర్శకాగ్రేసరుడు" అని కొందరిచేత మెప్పులు

కూడా పొందుతున్నాను.

కాని, నా స్నేహితుని మాటలు విన్న తరువాత ఆత్మ పరిశీలన చేసి చూసుకుంటే నా విమర్శలకు పునాది జీవితంలో నేను పొందిన ఆశాభంగం, నిస్పృహే కారణమేమో అని అనిపిస్తూవుంది. నాకు తెలియకుండానే సంఘంమీదా, సఘంలో సుఖంగావున్న వ్యక్తులమీదా నాకు కక్ష ఏర్పడివుంటుంది. నా స్నేహితుడు అన్నట్లు ఆ కక్షను విమర్శ నెపంతో తీర్చుకుంటూ వుండివుంటాను. రంధ్రాన్వేషణే నావని అయింది. యిక రాక్షసుడనయ్యానంటే ఆశ్చర్యం యేముంది? నా ఆకారం మారిందంటే మారకేమవుతుంది? నా ముఖం అద్దంలో చూచుకుందామనుకున్నాను. భయంవేసింది. ఇటువంటి మనోవేదన సమయాల్లో ఎవ్వరికైనా భార్యలు జ్ఞప్తికివస్తారు. నాకూ అంతే.

"నేను వొక సంగతి అడుగుతాను, నిజం చెపుతావా?" అని నా భార్యను అడిగాను

"ఎందుకు చెప్పను?"

"నేను పది సంవత్సరాలలో చాలా మారానా?" అని అడిగాను.

"నేనేం చెప్పగలను?"

"నా శ్రేయస్సు కాంక్షించి చెప్పు."

"మారటం ఏమిటండీ? అప్పటికీ యిప్పటికీ పోలికేలేదు" అన్నది నా భార్య. అని వొక నిట్టూర్పు విడిచింది ఆ నిట్టూర్పు శూలంలాగ దిగబడింది నా హృదయంలోకి. "మన పెళ్ళయిన క్రొత్త రోజుల్లో ఎంత ఉత్సాహంగా, యెంత

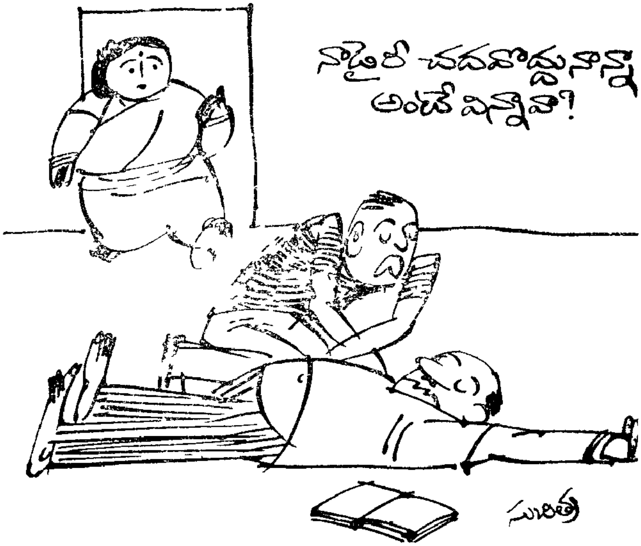

ఉదారంగా ఎంత శాంతంగా వుండేవారు? మీతో మాట్లాడటమే ఆనందంగా ఉండేది యిప్పుడా సుగుణాలన్నీ యేమైనవో! అన్నిటికీ తప్పులు పట్టటమే! అన్నిటికీ చిర్రు బుర్రుమనటమే పలకరించటానికే భయంగా వుంటూవుంది. ఇక పిల్లల సంగతి చెప్పనే అక్కర్లేదు ఏదో ఒక కారణంతో మీరు వాళ్ళని కొట్టనిరోజు యేదన్నావుందా చెప్పండి?''

వెంటనే నా స్నేహితుడు అని వెళ్ళిన ''రాక్షసుడు'', అనేమాట జ్ఞాపకంవచ్చి, కండ్లలో నీళ్ళు తిరిగినై. నేను నిజంగానే రాక్షసుడనయ్యాను. సందేహంలేదు.

ఆ రాత్రి నాకు నిద్రపట్టలేదు ఆలోచిస్తూ పడుకున్నాను. ఇటీవల నేను వ్రాసిన విమర్శలన్నీ వొక్కొక్కటే జ్ఞాపకం వచ్చినై. నిజమే! జీవితంలో నాకు అందవని తేల్చుకున్న విషయాలనే తృణీకరించాను. తెలివిగా విమర్శించాను. ఏదోవొక ఉన్నతపదవుల్లోవున్న వ్యక్తులనే నిరసించాను. పదిమంది అవునన్నది కాదనటమే. పదిమంది మెచ్చుతున్నది దిగదుడుపు చెయ్యటమే పనిగా పెట్టుకొని వ్రాసినట్లు నా మనస్సుకే అనిపించింది. నా మిత్రుడు అన్నమాటల్లో తప్పులేదు. నాలో ఎంతకక్ష పేరుకునివుందో! నన్ను నడుపుతున్న శక్తే 'కక్ష' అయిందని అప్పుడు గ్రహించి నా పతనానికి కన్నీరు పెట్టుకున్నాను.

నాకు మారాలనివుంది, మారగలనా,

ఎందుకు మారలేను? నా శక్తితో నేగదా నేను నా జీవితాన్ని పాడుజేసుకుంది. ఆ శక్తితోనే నా జీవితాన్ని ఎందుకు పునర్నిర్మించుకోలేను? ఈసారి మీరు నన్ను చూచేప్పటికి వొక నూతనవ్యక్తివి చూడగలుగుతారు. సందేహంలేదు ఈ సంగతి తలచుకుంటేనే ఎంత ఆనందంగా ఉంది!

అయితే యే విధంగా మారాలి? నాకు వెంటనే ఇదమిద్ధమని తేలలేదు.

నేనా మధ్య కొన్ని మంచిమంచి గ్రంధాలు పోగుజేశాను. అందులో టాగూర్ రచనలు కూడా వున్నవి. టాగూర్‌ని నేను కాలేజీలో చదువుకున్న రోజుల్లో చదివాను. మళ్ళీ చదువలేదు. మొదట్లో టాగూర్ అంటే యిష్టంగానే వుండేది. కాని నేను విమర్శకుడనైన పిదప అయనంటే యిష్టం తప్పింది. టాగూరు వొట్టి సెంటిమెంటలిస్టు అని నా అభిప్రాయం. ఆనాడు నాకు సెంటిమెంటు మీద ఏమాత్రం గౌరవం వుండేదికాదు. అది నరాల బలహీనతవల్ల పుట్టిన జబ్బని నా విశ్వాసం.

అటువంటి టాగూర్ రచనల మీదకు పోయింది మనసు. చేతికి అందిన పుస్తకం తీసి పేజీలు తిరగవేశాను. ఆ పుస్తకం పేరు 'క్రియేటివ్ యూనిటీ' కంటికి అందినచోట చదివాను. ఎక్కడ చదివినా, యే వాక్యం చదివినా మనస్సు పులకరించింది. తృప్తిపడింది. ఆయన ఉద్దేశం అస్పష్టంగా మాత్రమే అర్థమయ్యేది. కాని మనస్సు మాత్రం ఉప్పొంగి పోయేది. ఈ అనుభూతి నాకు క్రొత్త. ఇదివరకు కొన్ని పుస్తకాలు చదువుతుంటే శరీరం కదిలేది; వీటివెనుక వున్న నిత్యసత్యమైన వస్తువేదోకదిలి, అన్ని సంస్థలకూ వ్యాపించి పరవశుణ్ణి చేసింది. టాగూర్ చదువుతుంటే, ఎంత గొప్పగా వ్రాశాడు! అని అన బుద్ధికాదు. కండ్లు మూసుకొని శరీరాన్ని సడలించి అతన్ని అంతర్గతంగా కలిగించిన మధురానుభూతిని ఆనందిస్తూ తన్మయత్వం పొంద బుద్ధి అవుతుంది.

అప్పుడు నాకు అనిపించింది. ఇంతకు ముందు నేను అందుకోలేని దానిని దేన్నో అందుకోవచ్చనీ, దాన్ని యితరులకు పంచిపెట్టవచ్చనీ, దానిని జీవితంలో విర్లిప్తంగా పాల్గొనటం ద్వారా, అనుక్షణం సృజనశక్తిని ప్రజ్వలించుకోవటం ద్వారా, అందుకోవచ్చనీ. విమర్శనెపంతో దానిని చిదిమి వేసుకోవటమే నా ఘోర పతనానికి కారణం.

అప్పుడే గదిలోకి అడుగుపెట్టిన నా భార్య, "ఇంకా నిద్రపోలేదా?" అని అడిగింది.

"లేదు."

"చాలా ప్రొద్దుపోయింది పడుకోండి."

ఆ రాత్రి నాకు హాయిగా నిద్రపట్టింది. ఎన్ని సంవత్సరాలకుగానో!....